گزیده

روبل می‌تواند جایگزین دلار شود

مدیر اجرایی امور روسیه و سوریه در بانک جهانی تأکید کرد روبل می‌تواند جایگزین دلار شود.

رومن مارشاوین، مدیر اجرایی امور روسیه و سوریه در بانک جهانی در گفت‌وگو با اسپوتنیک تأکید کرد: روسیه دیرزمانی است به وام‌های بانک جهانی متکی نبوده است و اکنون به عنوان معلم و انتقال دهنده علم و دانش خود (در زمینه اقتصاد) کار می‌کند.

مارشاوین گفت: اقتصاد ما همیشه مستقل از منابع اعتباری بانک جهانی بوده است و در این مرحله بیشتر به عنوان ارائه دهنده علم و دانش عمل می‌کند. وی افزود: این واقعیت است که با گذشت زمان بانک به تعامل کامل با کشور ما بازخواهد گشت.

این نماینده روسیه در بانک جهانی توضیح داد: به نظر من، در صورت اجرای صحیح سیاست‌های مالی، روبل می‌تواند جایگزین دلار شود و ما همه ظرفیت‌ها را برای آن داریم.

مصارف بودجه از منابع کمتر است

وزارت اقتصاد اعلام کرد: مصارف بودجه سال ۱۴۰۱ با وجود تحقق بیش از مصوب، همچنان از منابع بودجه کمتر است که این موضوع از علایم اجرای صحیح قانون و بازگشت انضباط به سیاست‌های مالی کشور است.

بر اساس آمار اعلام شده از سوی خزانه‌داری کل کشور و سازمان برنامه و بودجه، کل منابع و درآمدهای دولت در سال ۱۴۰۱ رقم ۱۵۷۱ هزار و ۹۵۸ میلیارد تومان است که این رقم تحقق ۱۱۲ درصدی بودجه مصوب را نشان می‌دهد.

در همین حال، منابع و سایر دریافتی‌ها در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ معادل ۴۲درصد رشد داشته است. منابع بودجه سال گذشته ۱۵۳۹هزار و ۲۹۳ میلیارد تومان بوده که ۱۰۹ درصد بودجه مصوب محقق شده و ۳۹ درصد رشد نسبت به سال قبل از آن داشته است.

مصارف و اجرای مصوبات ستاد مقابله با تحریم نیز ۱۵۶۷هزار و ۷۳۳ میلیارد تومان محقق شده که ۱۱۱درصد بودجه مصوب است.

بر این اساس، مصارف و اجرای مصوبات ویژه در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ نیز ۴۲ درصد رشد داشته است.

بودجه سال گذشته در بخش مصارف ۱۵۱۱هزار و ۲۰۳ میلیارد تومان یعنی ۱۰۷ درصد بودجه مصوب محقق شد که در این مورد نیز شاهد ۳۷ درصد رشد نسبت به سال قبل از آن یعنی سال ۱۴۰۰ هستیم.

مصارف بودجه با وجود تحقق بیش از مصوب، همچنان از منابع بودجه کمتر است، یکی از علایم اجرای صحیح قانون و بازگشت انضباط به سیاست‌های مالی کشور است.

بر این اساس دولت سیزدهم توانست در سال ۱۴۰۱ بدون استفاده از حساب تنخواه گردان نزد بانک مرکزی یعنی استقراض از بانک مرکزی، بودجه را مدیریت کند و این در شرایطی بود که دولت سیزدهم، خزانه را در شرایطی تحویل گرفت که علاوه بر اینکه خالی نبود، منفی نیز بود.

درآمدهای مالیاتی محقق شده سال گذشته ۴۷۱ هزار و ۷۵۸ میلیارد تومان است که با ۵۷ درصد رشد نسبت به سال قبل، ۱۰۴ درصد قانون مصوب محقق شده است.

حقوق گمرکی هم با ۱۳۹ درصد رشد نسبت به سال گذشته به ۵۹ هزار میلیارد تومان رسید.

بر اساس اطلاعات خزانه‌داری کل کشور منابع حاصل از صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی نیز در سال ۱۴۰۱ رشد ۷۶ درصدی نسبت به واریزی‌های خزانه در سال ۱۴۰۰ داشته است.

اقدام کشورهای آسه‌آن برای حذف دلار

سامانه پرداخت الکترونیکی فرامرزی برای حذف دلار و استفاده از ارزهای محلی در میان ۱۰ کشور عضو آسه‌آن فعال شد. طبق گزارش صداوسیما از کوالالامپور، سامانه پرداخت الکترونیکی با کارت‌های اعتباری بانک‌های منطقه‌ای با هدف حذف دلار در مراودات تجاری میان ۱۰ کشور عضو اتحادیه جنوب شرق آسیا فعال شد.

همچنین اعضای این اتحادیه، خارج از همکاری‌های مشترک فی مابین، هرگونه تبادل تجاری با دیگر کشورهای دنیا را بر اساس توافق جداگانه برای جایگزینی ارزهای محلی به جای دلار در دستور کار دارند. مالزی نیز پس از گشودن حساب ویژه روپیه در بانک اتحادیه هند به منظور انجام مبادلات تجاری بدون دلار با چین هم برای ایجاد یک صندوق مالی آسیایی وارد توافق شد. نخست‌وزیر مالزی اعلام کرد: دلیلی ندارد مالزی در جذب سرمایه‌گذاری همچنان به دلار امریکا تکیه کند. انور ابراهیم تصریح کرد: با ایجاد صندوق آسیایی از این پس همه مبادلات تجاری میان چین و مالزی بر اساس پول ملی انجام می‌شود. امضای توافقنامه‌های دوجانبه و چندجانبه میان دهها کشور و قوت و قدرت گرفتن روزافزون ارزهای منطقه‌ای با منزوی کردن دلار، ضربه شدیدی به ارزش دلار امریکا وارد خواهد کرد.

■ مبادلات تجاری مالزی و هند با استفاده از روپیه

همچنین مالزی با افتتاح حساب ویژه روپیه در بانک اتحادیه هند، توافق کرد از این پس همه مبادلات تجاری میان دو کشور با حذف دلار و استفاده از روپیه هند، انجام شود. این اقدام در حالی صورت می‌گیرد که ارزش تجارت دوجانبه هند و مالزی در یک‌سال اخیر به ۲۰ میلیارد دلار رسیده است. «واروبک پاول» استاد دانشگاه کوئینزلند اعلام کرد: دنیا به سمت ارزهای معتبر در حال حرکت است تا با انجام مبادلات تجاری زمینه حذف دلار در معاملات جهانی بیش از پیش فراهم شود. وی گفت: ۱۸ کشور جهان توافق کرده‌اند تبادلات تجاری را با ارزهای محلی انجام دهند. ۱۰ کشور عضو اتحادیه آسه‌آن با جایگزینی ارزهای محلی به جای دلار امریکا در مراودات تجاری، موجب شده‌اند نشانه‌های تضعیف دلار در تجارت جهانی آشکار شود.

رئیس‌جمهور اندونزی نیز با اشاره به ایجاد سامانه پرداخت الکترونیکی فرامرزی تصریح کرد: امکان استفاده از ارزهای محلی در میان کشورهای اتحادیه جنوب شرق آسیا فراهم شده است. جوکووی افزود: با همکاری ۱۰ کشور عضو آسه‌آن به زودی استفاده از کارت‌های اعتباری بانک‌های منطقه‌ای، جایگزین سامانه‌های پرداخت بانک‌های خارجی خواهد شد.

گزارش

رسول سلیمانی

«جوان» زمینه‌ها و تلاش برای دلارزدایی را بررسی می‌کند

صف آرایی بلوک جدید در دلارزدایی

زمانی نگهداری ذخایر ارزی به دلار می‌توانست به افزایش اعتماد به توانایی یک کشور برای تأمین بدهی‌های خارجی و دفاع از ارز خود در برابر حملات سفته‌بازی، تنوع بخشیدن به منابع درآمد و ثروت، تأمین نقدینگی و ناجی در مواقع بحران یا شوک کمک کننده باشد، اما امروز ارز مرجع جهانی دلار دچار اتفاقاتی زیرساختی شده است که حیات این ارز و مناسبات جهانی اقتصاد را تهدید می‌کند. پوتین یوآن را به عنوان ارزی برای مبادله با سایر کشورها معرفی می‌کند، رئیس‌جمهور برزیل داسیلوا برای ایجاد یک ارز مشترک میان کشورهای بریکس ابراز تمایل می‌کند، وزارت امور خارجه هند در فروردین ماه اعلام می‌کند هند و مالزی از روپیه هند در معاملات تجاری بین دو کشور استفاده خواهند کرد، اتحادیه اقتصادی کشورهای جنوب شرق آسیا موسوم به «آسه آن» خبر از بررسی حذف دلار و سایر ارزها از مبالات تجاری بین کشورهای عضو خود و استفاده از ارزهای ملی می‌دهد و... همگی گویای این مهم هستند که یک اجماع جهانی به آهستگی برای یک اتفاق بزرگ اقتصادی آماده می‌شود. در این مطلب به عوامل اثرگذار که تأثیر بسزایی بر آینده دلار دارند می‌پردازیم.

■■■

امریکا بزرگ‌ترین اقتصاد جهان و همچنین بزرگ‌ترین بدهکار جهان است و بر اساس گزارش وزارت خزانه‌داری این کشور، تا ژانویه ۲۰۲۳، بدهی ملی‌اش به رکورد ۳۱/۵ تریلیون دلار رسیده است. اما چه کسی صاحب این همه بدهی است و چه پیامدهایی برای امریکا و اقتصاد جهانی دارد؟ امریکا به چه افراد، کشورها و سازمان‌هایی بدهکار است؟ بدهی این کشور را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد: بدهی داخلی و بدهی خارجی. بدهی داخلی پولی است که دولت فدرال امریکا به سازمان‌های فدرال دولتی مانند صندوق تأمین اجتماعی، صندوق بازنشستگی نظامی و سایر صندوق‌های دولتی بدهکار است. طبق آمار وزارت خزانه‌داری، تا ژانویه ۲۰۲۳، بدهی‌های درون دولتی بالغ بر ۶/۹ تریلیون دلار یا حدود ۲۲درصد از کل بدهی ۳۱/۵ تریلیون دلاری امریکا را شامل می‌شود.

بدهی خارجی پولی است که دولت فدرال به نهادهای خارجی مانند سرمایه‌گذاران فردی، بانک‌ها، شرکت‌ها، دولت‌های ایالتی و محلی، صندوق‌های بازنشستگی، شرکت‌های بیمه، صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک و دولت‌های خارجی بدهکار است. این نهادها اوراق بهادار خزانه‌داری امریکا را به عنوان نوعی سرمایه‌گذاری یا پس‌انداز یا به عنوان راهی برای تنوع بخشیدن به پرتفوی سرمایه‌گذاری خود جهت محافظت در برابر ریسک‌های ارزی خریداری می‌کردند. تا ژانویه ۲۰۲۳، بدهی خارجی امریکا بالغ بر ۵/۲۴ تریلیون دلار یا حدود ۷۸ درصد از کل بدهی ملی این کشور بوده است.

کشورهای خارجی بخش قابل توجهی از بدهی خارجی امریکا را در اختیار دارند که بخشی از این مقدار تا نوامبر ۲۰۲۲ بالغ بر ۷/۲ تریلیون دلار اوراق بهادار خزانه‌داری امریکا در دست کشورهای خارجی است. یکی از اصلی‌ترین طلبکاران امریکا تا آخر نوامبر ۲۰۲۲ چین با ۸۷۰ میلیارد دلار اوراق قرضه است که دومین طلبکار امریکا محسوب می‌شود.

■ چرا کشورهای خارجی تا این اندازه علاقه‌مند به خرید اوراق قرضه امریکا بوده‌اند؟

دلایل مختلفی برای این پدیده وجود دارد. اولاً، اوراق بهادار خزانه‌داری امریکا به عنوان یکی از امن‌ترین و نقدشونده‌ترین دارایی‌ها در جهان در نظر گرفته می‌شد، زیرا با اعتبار کامل دولت این کشور پشتیبانی می‌شد و به راحتی در بازارهای جهانی خرید و فروش می‌شود. دوم، اوراق بهادار خزانه‌داری امریکا در مقایسه با سایر سرمایه‌گذاری‌های کم ریسک، بازده جذابی را ارائه می‌دهند، به ویژه زمانی که نرخ بهره در کشورهای دیگر پایین یا منفی است. سوم، برخی کشورهای خارجی از اوراق بهادار خزانه‌داری امریکا به عنوان ابزاری برای مدیریت نرخ ارز و تراز تجاری خود با این کشور استفاده می‌کنند. به عنوان مثال، چین اوراق خزانه داری امریکا را خریداری می‌کند تا از افزایش بیش از حد قیمت ارز خود در برابر دلار جلوگیری کند که صادرات چین را رقابتی‌تر نماید.

بدهی امریکا از تولید ناخالص داخلی فراتر رفته است

مقایسه بدهی یک کشور با تولید ناخالص داخلی (GDP) توانایی آن کشور را در پرداخت بدهی خود نشان می‌دهد. این نسبت نشانگر خوبی از وضعیت مالی یک کشور نسبت به عدد بدهی ملی است، زیرا بار بدهی را نسبت به کل تولید اقتصادی کشور و در نتیجه توانایی آن در بازپرداختش نشان می‌دهد. طبق آمار سایت Fiscaldata که شرکت زیرمجموعه وزارت خزانه‌داری امریکاست و وظیفه آن ارائه داده‌های مالی وزارت خزانه‌داری این کشور است؛ نسبت بدهی امریکا به تولید ناخالص داخلی امریکا در سال ۲۰۱۳ زمانی که تولید ناخالص داخلی تقریباً ۱۶/۷ تریلیون بوده از صددرصد عبور کرده و امروز نسبت بدهی به GDP امریکا به ۱۲۴درصد رسیده است، یعنی امریکا در حال حاضر ۲۴درصد بیش از تولید ناخالص داخلی خود بدهکار است.

در چنین شرایطی آنچه مورد سؤال واقع می‌شود این مهم است که آیا اعتباری که تحت عنوان اوراق قرضه و کش دلار در اختیار دیگر کشورها، شرکت‌های چند ملیتی و افراد سرمایه‌گذار بین‌المللی قرار دارد قابلیت نقد شوندگی دارد یا صرفاً یک اعتبار بسیار شکننده است که به زودی از بین خواهد رفت؟

این آمار مهم را در کنار پیش‌بینی‌های تحلیلگران اقتصادی قرار بدهید که اذعان داشته‌اند این بدهی نه تنها کاهش پیدا نخواهد کرد، بلکه مانند یک بمب ساعتی بوده و تا سال ۲۰۳۰ این بدهی به ۵۰ تریلیون دلار خواهد رسید، یعنی دو برابر کل تولید ناخالص داخلی حال حاضر امریکا.

■ خالی شدن صندوق‌های ذخیره ارزی جهان از دلار

بر اساس گزارش فدرال رزرو امریکا در دوره ۱۹۹۹ تا ۲۰۱۹، دلار ۹۶ درصد از صورتحساب‌های تجاری در قاره امریکا، ۷۴ درصد در منطقه آسیا اقیانوسیه و ۷۹درصد در بقیه جهان را به خود اختصاص داده است. اما تنها استثنا جهان اروپاست که در آن ارز یورو غالب است. در ژانویه ۲۰۲۳، دلار ۳۹/۵ درصد از ارزش کل معاملات را در سوئیفت از آن خود کرده است و پس از آن یورو سهم ۳۲/۶درصدی دارد.

روش دیگری که برای اندازه‌گیری نقش بین‌المللی دلار استفاده می‌شود، بررسی سهم آن از ذخایر ارزی جهانی است که دارایی‌هایی هستند که توسط بانک‌های مرکزی و دولت‌ها برای حمایت از ارزهای خود و پرداخت هزینه واردات نگهداری می‌شوند.

بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول (IMF) تا سال ۲۰۲۱، نزدیک به ۶۰ درصد از ذخایر ارزی جهان به دلار نگهداری می‌شده است، اما بر اساس بررسی ترکیب ارزی ذخایر رسمی ارز خارجی (COFER) که توسط IMF اطلاع رسانی می‌شود، سهم دلار در صندوق‌های ذخایر ارزی جهان کاهش داشته است.

طبق آمار صندوق بین‌المللی پول تا ژانویه ۲۰۲۳، کل ذخایر ارزی همه کشورهای جهان بالغ بر ۱۴/۷ تریلیون دلار بوده که از این میزان ۷/۲ تریلیون دلار (۴۹ درصد) به دلار امریکا اختصاص یافته است. دلار امریکا همچنان ارز ذخیره غالب در صندوق‌های ذخیره ارزی جهان است، اما سهم ۶۰ درصدی دلار از صندوق‌های ذخیره ارزی در عرض دو سال ۱۱درصد کاهش داشته است. این اتفاقات نشان دهنده روند نزولی دلار امریکا در اقتصاد جهانی در مواجهه با رقابت سایر ارزهای مورد استفاده بانک‌های مرکزی برای معاملات بین‌المللی است.

اگر طلبکاران خارجی از اهرم فشار خود برای تأثیرگذاری یا فشار بر تصمیمات سیاسی یا راهبردی امریکا استفاده کنند، واکنش این کشور، به عنوان یک ابرقدرت در برابر تهدیدهای امنیتی و اقتصادی چه خواهد بود؟

اگر طلبکاران خارجی با بدتر شدن اعتبار مالی یا پولی امریکا افزایش ریسک نکول را درک کنند، مالکیت خارجی بدهی این کشور می‌تواند باعث فروش ناگهانی یا از دست دادن اعتماد جهانی شود؟

مالکیت خارجی بر بدهی‌های امریکا، پدیده‌ای پیچیده و پویاست که هم مزایا و هم معایبی برای هر دو طرف دارد. تا زمانی که هر دو طرف یک رابطه متوازن و متقابلاً سودمند مبتنی بر اعتماد و همکاری را حفظ کنند، مالکیت خارجی بدهی امریکا می‌تواند نیروی مثبتی برای رشد و ثبات اقتصاد جهانی باشد. با این حال، امروز هر یک از طرفین غیرمسئولانه یا متخاصم رفتار می‌کنند، مالکیت خارجی بدهی امریکا و منابع ارزی سایر کشورها تبدیل به منبع بی‌ثباتی و درگیری برای امریکایی شده است که بعد از این به سمت رفتارهای عاقلانه حرکت نخواهد کرد.

■ تلاش برخی کشورها برای دلارزدایی

سیدعزیز آرمن، استاد اقتصاد دانشگاه شهید چمران اهواز در گفت‌وگو با «جوان» با تأکید بر اینکه دلار یک واحد ارزی مربوط به یک کشور است که نقش مسلط را در جهان دارد، می‌گوید: «امریکا به طور طبیعی از رانتی استفاده می‌کند که هر کشور دیگر اگر این قدرت را داشت از آن استفاده می‌کرد. تسلط دلار بر مبادلات کشورها نقش تعیین کننده‌ای به امریکا در اقتصاد می‌دهد، وقتی یک ارز مورد تقاضای سایر کشورها باشد باعث می‌شود ارزش آن ارز افزایش پیدا کند که این در مورد دلار نیز صدق می‌کند. لذا این تقاضاست که دلار را ارزشمند کرده است.»

وی می‌افزاید: «رقابت پذیری کشورها به توان تولید و جایگاه صادرات و واردات آنها بستگی دارد. اینکه کشورها تا چه میزان در مبادلات جهانی اثرگذار هستند، نشان دهنده قدرت و توانایی آن کشورهاست. تا زمانی که تسلط دلار بر مبادلات جهانی حفظ شود، امریکا همچنان قدرت خود را در جهان حفظ خواهد کرد. بنابراین باید به دنبال راه‌های جایگزین برای استفاده از یک ارز معتبر و قابل پذیرش در فضای بین‌المللی باشیم.»

استاد اقتصاد دانشگاه شهید چمران اهواز تصریح می‌کند: «حذف دلار به عنوان ارز مرجع جهانی یک فرآیند طولانی مدت و پیچیده است که نمی‌توان آن را به سادگی پیش‌بینی کرد. این فرآیند به میزان تغییرات در نقش و جایگاه امریکا در اقتصاد جهانی و همچنین به میزان رشد و توسعه اقتصاد نوظهور کشورهای بریکس بستگی دارد. در حال حاضر جنگ ارزی بین کشورهای بزرگ در جریان است و هر کشور سعی می‌کند با افزایش صادرات و تقویت ارز خود، جایگاه بهتری در بازار جهانی پیدا کند. بانک‌های مرکزی کشورها نباید نسبت به خطرات استفاده از دلار به عنوان ذخیره ارزی نگران باشند چون با تحلیل دقیق وضعیت بازار و تغییرات در ذخایر دلار سایر کشورها، می‌توان سیاست‌های مناسب را اتخاذ کرد.»

آرمن درباره تأثیرات سیاسی بر نوسانات ارزی و آینده دلار در بازار جهانی نیز می‌گوید: «دلار به عنوان ارز بین‌المللی همچنان جایگاه خود را حفظ می‌کند، اما در صورت بروز تغییرات سیاسی عمده ممکن است دچار مشکلاتی پیش‌بینی نشده شود.» این کارشناس اقتصادی با اشاره به جنگ روسیه و اوکراین که در حال حاضر در جریان است، می‌افزاید: «این جنگ بر قیمت و جایگاه ارزها در صندوق‌های ذخیره ارزی بین‌المللی تأثیر دارد. اگر غرب در این جنگ پیروز شود، دلار قدرت خود را بیشتر نشان خواهد داد و اگر کشورهای شرق پیروز شوند بالعکس.» وی همچنین به تقسیم‌بندی‌های سیاسی و اقتصادی که در جهان وجود دارد، اشاره و تصریح می‌کند: «قدرت سیاسی و قدرت اقتصادی کاملاً درهم پیچیده هستند و لینک‌های قدرتمندی بین آنها وجود دارد. البته بعید است در جهان فردا شاهد قدرت به صورت دوقطبی باشیم اما جهان به سمت چندقطبی شدن حرکت می‌کند.» استاد دانشگاه شهید چمران اهواز با بیان اینکه برزیل به عنوان یک کشور مهم اقتصادی ممکن است با چین و کشورهای بریکس همکاری کند و اقدام به ایجاد ارز مشترک کنند، می‌افزاید: «این تحولات در راستای تغییرات اقتصادی آینده جهان بوده و امریکا را نگران خواهد کرد. هر تغییری که بر قیمت دلار به عنوان ارز معیار و مقیاس در جهان اثر بگذارد آثاری نیز بر سایر کشورها دارد. ایران نیز به دلیل تحریم‌های امریکا و انتظارات منفی مردم، درگیر این تغییرات شده است. مردم برای حفظ دارایی‌های خود، تمایل دارند نقدینگی‌شان را به دلار تبدیل کنند. این رفتار باعث شده است قیمت دلار در بازار داخلی بالا برود.» این اقتصاددان تصریح می‌کند: «بعضی کشورها مانند روسیه سعی کرده‌اند با دلارزدایی، از وابستگی به امریکا کاسته و نقش خود را در جهان تقویت کنند. اما آینده این سیاست‌ها به شرایط سیاسی و نظامی منطقه بستگی دارد.» این استاد دانشگاه همچنین به جایگاه چین در اقتصاد جهانی اشاره می‌کند و می‌گوید: «چین در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته و نقش مؤثری در بازار جهانی پیدا کرده است. چین به عنوان یک قدرت جدید در برابر امریکا قرار گرفته و تعادل قوا در جهان را تغییر داده است.»

■ جمع‌بندی

به‌نظر می‌رسد یک بلوک جدید در جهان برای دلارزدایی شکل گرفته است و بنا دارد همزمان با کاهش قدرت سیاسی اثرگذاری بین‌المللی این رژیم، قدرت دلار را به چالش بکشد، به طوری که کشورهای مهم و بزرگ اقتصادی درحال جایگزینی ارزهای ملی طرفین با دلار برای مبادلات اقتصادی است.

فراسو

۲ غول شرقی علیه آخرین نماد ابرقدرتی امریکا

فرید زکریا، مجری و کارشناس شبکه تلویزیونی «سی‌ان‌ان» معتقد است روسیه و چین در تلاش هستند بر تسلط دلار بر اقتصاد جهانی پایان دهند. طبق گزارش صداوسیما، فرید زکریا می‌گوید یکی از مهم‌ترین نکات مورد بحث در دیدار اخیر ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه و شی جینپینگ، رئیس‌جمهور چین این بود که تلاش شود در تبادلات تجاری از سایر واحدهای پولی جز دلار استفاده شود.

جالب‌ترین نتیجه نشست سه روزه بین ولادیمیر پوتین و شی جینپینگ، چندان در رسانه‌ها مورد بحث و بررسی قرار نگرفت. پوتین در توصیف این گفت‌وگوها گفت: «ما حامی استفاده از یوآن چین برای تسویه حساب‌های مالی بین روسیه و کشورهایی از آسیا، آفریقا و امریکای لاتین هستیم.» پس دومین قدرت بزرگ اقتصادی جهان و بزرگ‌ترین صادرکننده انرژی آن با مشارکت فعال با یکدیگر در تلاش هستند تا تسلط دلار را به عنوان تکیه‌گاه سیستم مالی بین‌المللی کاهش دهند. آیا آنها موفق خواهند شد؟

دلار آخرین نماد ابرقدرتی امریکاست که به واشنگتن قدرت اقتصادی و سیاسی بی‌رقیبی می‌دهد. امریکا می‌تواند به صورت یکجانبه، علیه کشورها تحریم اعمال کند که در نتیجه آنها کشورها از بخش عمده‌ای از اقتصاد جهان دور نگه داشته می‌شوند. واشنگتن همچنین می‌تواند آزادانه پول خرج کند و مطمئن است که بدهی‌های این کشور روی دوش کشورهای دیگر جهان قرار داده خواهد شد. جنگ اوکراین و راهبرد تقابلی فزاینده واشنگتن در قبال چین، طوفانی تمام عیار ایجاد کرده است که در آن هم روسیه و هم چین تلاش‌های خود را تسریع کرده‌اند تا از دلار فاصله بگیرند و از واحدهای پول متنوع استفاده کنند. بانک‌های مرکزی این دو کشور، در حال کاهش دادن میزان ذخایر خود به دلار هستند و بیشتر قراردادهای تجاری بین این دو کشور با یوآن انجام می‌شود. آنها همچنین در حال تلاشند تا کاری کنند که کشورهای دیگر هم از آنها پیروی کنند. دولت بایدن، جنگ اقتصادی با روسیه را با ایجاد ائتلافی متشکل از تقریباً تمامی اقتصادهای پیشرفته جهان به طرز مؤثری پیش برده است. این اقدام باعث می‌شود گریز از دلار و استفاده از ارزهای بسیار ارزشمند و باثبات دیگر، مثل یورو، یوآن و دلار کانادا دشوارتر شود، چون آن کشورها هم در حال جنگ با روسیه هستند. آنچه ممکن است یک نقطه عطف مؤثرتر برای نقش دلار باشد، تصمیم دونالد ترامپ در ماه می ۲۰۱۸ برای خروج از توافق هسته‌ای ایران بود. اتحادیه اروپا قاطعانه با این اقدام مخالف بود، اما به دلیل کنترل دلار بر اقتصاد جهان، ایران بلافاصله از اقتصاد جهان کنار گذاشته شد. ژان کلود یونکر، رئیس وقت کمیسیون اروپا پیشنهاد کرد نقش یورو در سطح بین‌المللی تقویت شود تا از این قاره در مقابل «یکجانبه گرایی خودخواهانه» حفاظت شود. کمیسیون مسیری برای دستیابی به این هدف پایه‌ریزی کرد، اما چنین اتفاقی نیفتاده است. تردیدهای بنیادین پرشماری درباره آینده یورو باقی مانده است. کنترل دلار بر اقتصاد جهان به دلایل متعددی همچنان با قدرت ادامه دارد. یک اقتصاد جهانی شده به یک واحد پول نیاز دارد تا هم انجام کارها آسان باشد و هم اینکه کارها به طرز مؤثری انجام شود. دلار، با ثبات است. شما می‌توانید هر زمان که اراده کنید، دلار بخرید و بفروشید و نرخ آن به طور عمده توسط بازار تعیین می‌شود و به سیاست‌های دولتی مرتبط نیست. به همین دلیل است که تلاش چین برای گسترش نقش یوآن در سطح بین‌المللی نتیجه نداده است. نکته کنایی این است که اگر شی جینپینگ بخواهد شدیدترین ضربه را به امریکا بزند، او باید در بخش مالی آزادسازی انجام دهد و یوآن را به رقیب واقعی دلار تبدیل کند. اما این اقدام او را وابسته به جریان بازارهای اقتصادی می‌کند و یک آزادی برای اقتصاد چین رقم می‌زند که با هدف‌های داخلی فعلی او در تضاد است.

با در نظر گرفتن تمامی موارد ذکرشده، واشنگتن با تبدیل کردن دلار به سلاح طی دهه گذشته، باعث شده است کشورهای مهم بسیاری دنبال روش‌هایی بگردند تا اطمینان حاصل کنند که آنها به روسیه بعدی تبدیل نخواهند شد. اعداد، گویای همه چیز هستند. سهم دلار در ذخایر بانک‌های مرکزی جهان از ۷۰ درصد در ۲۰ سال گذشته، به کمتر از ۶۰ درصد در حال حاضر رسیده و به آرامی در حال سقوط است. اروپایی‌ها و چینی‌ها در تلاش هستند تا سامانه‌های پرداختی بین‌المللی جز «سوئیفت» راه‌اندازی کنند که تحت کنترل دلار قرار دارد. عربستان سعودی به این فکر افتاده است که قیمت نفت خود را با یوآن تعیین کند. هندوستان پول بیشتر خریدهای نفتی خود از روسیه را با ارزهایی غیر از دلار پرداخت می‌کند. ارزهای دیجیتال ممکن است یک گزینه دیگر باشند و در حقیقت، بانک مرکزی چین، یک ارز دیجیتال درست کرده است. تمامی این گزینه‌ها، هزینه‌زا هستند، اما چند سال گذشته باید به ما یاد داده باشد که کشورها به طرز فزاینده‌ای حاضرند تا بهای ترجیح دادن اهداف سیاسی به اهداف اقتصادی را بپردازند. ما همچنان در جست‌وجوی یک واحد پول هستیم تا آن را جایگزین دلار کنیم و چنین ارزی وجود نخواهد داشت. اما آیا ممکن است این واحد پول را با وارد کردن هزاران زخم به آن ضعیف کرد؟ این محتمل‌ترین سناریوی ممکن به نظر می‌رسد.

روشیر شارما (Sharma Ruchir)، نویسنده و سرمایه‌گذار، خاطرنشان می‌کند: «در حال حاضر تا جایی که به یاد می‌آورم برای اولین بار است که در یک بحران مالی بین‌المللی، دلار به جای قدرتمند شدن در حال ضعیف‌تر شدن است. نمی‌دانم آیا این نکته نشانه‌ای از اتفاقات آینده است یا خیر؟» اگر چنین باشد، امریکایی‌ها باید نگران باشند. هفته گذشته درباره عادت‌های ژئوپلتیک نادرستی که امریکا به علت جایگاه تک قطبی بدون رقیب خود به آنها مبتلا شده است، صحبت کردم. وقتی بحث اقتصاد در میان باشد، این نکته بیش از پیش درست است. سیاستمداران امریکایی به نظر می‌رسد بدون نگرانی درباره کسری بودجه به خرج کردن ادامه می‌دهند. بدهی عمومی در امریکا تقریباً پنج برابر شده و از ۵/۶ تریلیون دلار ۲۰سال پیش در مارس ۲۰۰۳ به ۳۱/۵ تریلیون دلار در مارس ۲۰۲۳ رسیده است. بانک مرکزی، مجموعه‌ای از بحران‌های مالی را با بالابردن ترازنامه خود و تقریباً ۱۲ برابر کردن آن حل و فصل کرده که از حدود ۷۳۰ میلیارد دلار در ۲۰ سال پیش به حدود ۸/۷ تریلیون دلار در حال حاضر رسیده است. تمامی این اتفاق‌ها فقط به دلیل موقعیت بی‌همتای دلار رخ می‌دهد و اگر قرار باشد (موقعیت دلار) تضعیف شود، امریکا با مشکلی مواجه خواهد شد که نمونه آن را تا به حال ندیده است.